

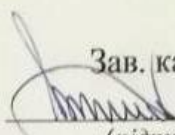
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Агробіотехнологічний факультет

Спеціальність 205 «Лісове господарство»

Допускається до захисту

Зав. кафедри лісового господарства

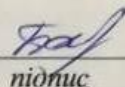
 професор Гоме́нко В.М.
(підпис, вчене звання, прізвище, ініціали)

« 14 » листопада 20 24 р.

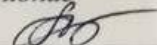
КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА

«УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ СТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР
СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ У ФІЛІЇ «ЧЕРКАСЬКЕ ЛІСОВЕ
ГОСПОДАРСТВО»

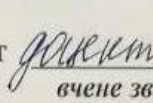
Виконав: Білик Олег Олександрович

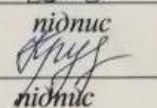

підпис

Керівник: доцент Левандовська С.М.

підпис

Рецензент

 Гру́па Н.М.
вчене звання, прізвище, ініціали

підпис

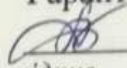
Я, Білик Олег Олександрович засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет агробіотехнологічний
Спеціальність 205 «Лісове господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант ОП «Лісове господарство»
 Олег Лебандовський
підпис, вчене звання, прізвище, ініціали
«30» листопада 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачу**

Білику Олегу Олександровичу

Тема: «Узагальнення досвіду створення лісових культур сосни звичайної у філії «Черкаське лісове господарство»

Керівник роботи: Левандовська С.М., доцент

Затверджено наказом ректора № 48/с від «04» листопада 2024 р.

Термін здачі здобувачем виконаної роботи
«04» листопада 2024 р.

Вихідні дані: матеріали лісовпорядкування; зведені відомості лісових культур, наукові публікації за темою роботи.

Перелік питань, які потрібно розробити:

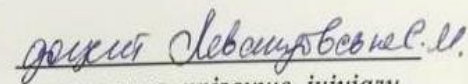
1. Коротка характеристика філії та природно-кліматичні умови регіону її діяльності.
2. Сучасний стан лісовідновлення у філії.
3. Аналіз технологій створення лісових культур сосни в регіоні досліджень.
4. Висновки та пропозиції за результатами проведених досліджень.

Календарний план виконання роботи

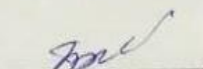
Етап виконання	Дата виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	Грудень 2023	Виконано
Методична частина	Січень-лютий 2024	Виконано
Дослідницька частина	Березень-серпень 2024	Виконано
Оформлення роботи	Вересень-жовтень 2024	Виконано
Перевірка на плагіат	Листопад 2024	Виконано
Попередній розгляд на кафедрі	Листопад 2024	Виконано
Подання на рецензування	Листопад 2024	Виконано

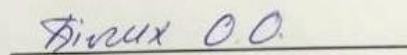
Керівник кваліфікаційної роботи

 підпис

 вчене звання, прізвище, ініціали

Здобувач

 підпис

 прізвище, ініціали

Дата отримання завдання «30» листопада 2023 р.

АНОТАЦІЯ

Білик О.О. Узагальнення досвіду створення лісових культур сосни звичайної у філії «Черкаське лісове господарство»

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню досвіду створення лісових культур сосни звичайної у філії «Черкаське лісове господарство» з метою визначення оптимальних технологічних рішень для забезпечення високої продуктивності та біологічної стійкості насаджень.

У результаті дослідження:

- здійснено аналіз літературних джерел за темою роботи;
- поглиблено знання щодо технологічних особливостей створення лісових культур сосни та доглядів за ними;
- закладено пробні площі у насадженнях та проведено їхню детальну лісівничо-таксаційну характеристику;
- вивчено особливості створення лісових культур сосни в умовах філії;
- здійснено економічну оцінку створення культур сосни звичайної.

Кваліфікаційна робота викладена на 69 сторінках комп'ютерного тексту, з них 56 – основного тексту, складається з 5-ти розділів, висновків та пропозицій виробництву, списку використаної літератури із 42 джерела, додатків, ілюстрована 15 таблицями і 7 рисунками.

Ключові слова: сосна звичайна, лісові культури, продуктивність деревостанів, схема змішування, економічна ефективність.

ABSTRACT

Bilyk O. Generalization of the experience of creating forest crops of Scots pine in the branch of the Cherkasy Forestry

The qualification work is devoted to the study of the experience of creating pine forest crops in the branch "Cherkasy Forestry" in order to determine the optimal technological solutions to ensure high productivity and biological stability of plantations.

As a result of the study:

- an analysis of literary sources on the topic of the work was carried out;
- knowledge was deepened about the technological features of creating pine forest crops and caring for them;
- trial areas were laid out in plantations and their detailed silvicultural and taxonomic characteristics were carried out;
- the features of creating pine forest crops in the branch were studied;
- an economic assessment of creating pine forests was carried out.

The qualification work is presented on 69 pages of computer text, of which 56 are the main text, consists of 5 sections, conclusions and proposals for production, a list of used literature from 42 sources, appendices, illustrated with 15 tables and 7 figures.

Keywords: Scots pine, forest crops, stand productivity, mixing scheme, economic efficiency.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	9
1.1. Історія та сучасний стан лісокультурної справи в Україні.....	9
1.2. Способи та особливості відтворення лісів	16
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ГОСПОДАРСТВА, ПРИРОДНІ УМОВИ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	19
2.1. Місцезнаходження та організаційна структура господарства.....	19
2.2. Природно-кліматичні умови регіону дослідження.....	21
2.3. Рівень інтенсивності ведення лісового господарства і виробнича потужність підприємства.....	23
2.4. Методика дослідження.....	27
РОЗДІЛ 3. ДОСВІД ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ У ФІЛІЇ «ЧЕРКАСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	30
3.1. Сучасний стан лісокультурної справи у філії «Черкаське лісове господарство».....	30
3.2. Характеристика лісокультурного фонду і обґрунтування доцільності створення лісових культур у господарстві.....	34
3.3. Опис дослідних ділянок.....	39
3.3. Ріст і продуктивність штучних насаджень.....	47
РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА СТВОРЕННЯ КУЛЬТУР СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ	51
РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ У ФІЛІЇ «ЧЕРКАСЬКЕ ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО».....	58
5.1. Стан охорони праці	58
5.2. Аналіз виробничого травматизму.....	60
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ ВИРОБНИЦТВУ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ.....	68

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білоус А.М., Кашпор С.М. Лісотакційний довідник. Київ: Видавничий дім «Вініченко», 2021. 424 с.
2. Білоус М.М. Вплив різних способів обробітку ґрунту на ріст лісових культур, створених на староорних землях Чернігівського Полісся. *Аграрна наука і освіта*. 2007. №1-2. С. 68-71.
3. Білоус М.М., Кичилук О.В., Сендонін С.Є. Лісівничі особливості відтворення насаджень сосни звичайної в умовах Українського Полісся та Правобережного Лісостепу. К. : Компрінт, 2017. 409 с.
4. Вакулюк П.Г., Самоплавський В.І. Лісовідновлення та лісорозведення в Україні: Монографія. Х. 2006. 384 с.
5. Винокурова Л. Е. Васильчук М. В., Гаман М. В. Основи охорони праці: Підручн. для проф.-техн. навч. закладів. К. : Вікторія, 2001. 192 с.
6. Вишневський А.В. Лісовідновлення соснових деревостанів в борах Рівненського Полісся. *Лісова типологія в Україні: сучасний стан, перспективи розвитку* : матер. XI Погребняківських читань. Харків, 2007. 113 с.
7. Відтворення лісів та лісова меліорація в Україні: витоки, сучасний стан, виклики сьогодення та перспективи в умовах антропоцену: монографія / за ред. С.М. Ніколаєнко. Київ: НУБіП України, 2019. 348 с.
8. Генсірук С.А. Ліси України. Наук. тов. ім. Шевченка, Укр. держ. лісотехнічний університет. Львів, 2002. 496 с.
9. Гордієнко М.І. Догляд за ґрунтом в культурах сосни звичайної. К. 1996. 264 с.
10. Гордієнко М.І. Лісівничі властивості деревних рослин. Київ, 2005. 816 с.
11. Гордієнко М.І., Корецький Г.С., Маурер В.М. Лісові культури. К.: Вид-во «Сільгоспосвіта», 1995. 328 с.
12. Гордієнко М.І., Маурер В.М., Ковалевський С.Б. Методичні вказівки до вивчення та дослідження лісових культур. К.: НАУ, 2000. 101 с.

13. Гордієнко М.І., Шлапак В.П., Гойчук А.Ф., Рибак В.О., Маурер В.М., Ковалевський С.Б., Гордієнко Н.М. Культури сосни звичайної в Україні. К.: Вид. інституту аграрної економіки УААН, 2002. 872 с.
14. Горшенін М.М., Шевченко С.В. Досвід реконструкції малоцінних деревостанів: Монографія. Львів : 1954. 35с.
15. Гриб В.М. Біоекологічні та технологічні основи відтворення високопродуктивних соснових насаджень в умовах Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.- г. Наук : 06.03.01. Київ, 2013. 37 с.
16. Гром М. М. Лісова таксація: підручник. Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. Львів: Вид-во НЛТУ України, 2007. 416 с.
17. Данькевич С.М. Стан лісонасінного комплексу сосни звичайної на Малому Поліссі та шляхи збереження його генофонду : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г.наук : 06.03.01. Львів, 2009.-21с.
18. Жежкун А.М. Відтворення природних соснових лісів Східного Полісся України. Modern scientific challenges and trends: a collection scientific works of the International scientific conference (20th January, 2020). Warsaw, 2020. P. 19–21.
19. Закон України «Про охорону праці», 2002 р. *Урядовий кур'єр*, 2002. № 46.
20. Кирилюк О.В. Лісівничі особливості вирощування культур сосни звичайної в умовах Волинського Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук : 06.03.01. К., 2007. 20 с.
21. Копій Л. І., Михайленко М. М. Аналіз потенційних можливостей підвищення продуктивності соснових деревостанів у борових умовах. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2008. Вип. 18.11. С. 29-34.
22. Копій Л.І., Каганяк Ю.Й., Копій С.Л., Михайленко М.М., Копій О.І. Формування високопродуктивних березово-соснових деревостанів у борах Західного Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*. Львів: РВВ НЛТУ України. 2017. Вип. 10.1. С. 12-24.

23. Маринич О.М., Пархоменко Г.О., Петренко О.М., Шищенко П.Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. *Український географічний журнал*. 2003. №1. С. 16–21.

24. Маурер В.М., Колодій Ю.О. Лісовідновлення на засадах екологічно орієнтованого лісівництва як основа біологічної стійкості лісів. *Науковий вісник НАУ. Зб. наукових праць*. Вип. 83. Захист лісу. К.: НАУ. 2005. С. 52–58.

25. Маурер В.М., Пінчук А.П. Стан та якість робіт із відтворення лісів в Україні та шляхи її покращення. *Науковий вісник НУБіП України*. К., 2013. Вип. 187. ч. 1. С. 328–334.

26. Омелянчук В.В., Вишневський А.В. Штучне лісовідновлення соснових деревостанів в умовах Українського Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.04. С. 39–42.

27. Ониськів М.І., Сбитна М.В., Сандул Т.Р. До питання заліснення бідних піщаних земель Полісся. *Науковий вісник НАУ*. К., 2003. Вип. 61. С. 54–61.

28. Площі пробні лісовпорядні. Метод закладання: СОУ 02.02-37-476:2006. [Чинний від 2007-05-01]. Київ: Мінагрополітики України, 2006. 32 с.

29. Про затвердження Мінімальних вимог щодо безпеки і здоров'я на роботі працівників лісового господарства та під час виконання робіт із зеленими насадженнями: наказ Міністерства економіки України № 17953 від 27.11.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2167-23#Text>

30. Про затвердження Правил відтворення лісів: Постанова Кабінету міністрів України від 1 березня 2007 р. №303 зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів № 748 (748-2013-п) від 07.08.2013 р. № 1065 (1065-2019-п) від 04.12.2019 р. № 826 (826-2020-п) від 09.09.2020 р. №1410(1410-2022-п) від 12.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/303-2007-%D0%BF#Text>

31. Проект організації і розвитку лісового господарства ДП «СЛП «Київоблагроліс». Ірпінь, 2017. 228 с.

32. Рибак В.О. Вплив мішаних лісостанів на процеси ґрунтотворення у свіжих соснових суборах. *Науковий вісник НАУ*, 2004. Вип. 71. С. 27-33.

33. Румянцев М. Г. Особливості природного поновлення основних лісоутворювальних порід в дібровах Лівобережного Лісостепу України: автореф України, НАН України, Укр. НДІ ліс. госп-ва та агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького. Харків, 2017. 152 с.

34. Савущик М., Самоплавський С., Черевко І., Попков М. Вирощування соснових лісів в Українському Поліссі: Лісовідновлення. *Лісовий і мисливський журнал*. 2005. № 6. С. 18–20.

35. Сірук Ю.В. Типи зрубів та особливості лісовідновлення сосни звичайної у суборах Центрального Полісся : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. с.-г. наук: спец. 06.03.03 – Лісознавство і лісівництво. К., 2012. 20 с. Стойко С.М. Праліси як екологічні моделі для ренатуралізації вторинних фітоценозів. *Український ботанічний журнал*. 2006. Т. 63. № 3. С. 358–368.

36. Тарнопільська О.М. Динаміка деревного намету в культурах сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.). *Лісівництво і агролісомеліорація*. Харків: Майдан, 2003. Вип. 104. С. 151–157.

37. Ткачук В.І. Проблеми вирощування сосни звичайної на Правобережному Поліссі : монографія. Житомир, 2004. 462 с.

38. Хрик В.М. Особливості росту сосни звичайної у штучних і природних захисних лісових насадженнях. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. Серія "Лісівництво та декоративне садівництво". К.: ВЦ НУБіП України, 2013. Вип. 187, ч.3. С. 297–303.

39. Яроцький В.Ю., Пивовар Т.С., Пастернак В.П., Гармаш А.В. Структура лісових насаджень сосни звичайної Лівобережного Лісостепу України. *Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць*.- Львів: РВВ НЛТУ України. 2016. Вип. 26.4. С. 53-59.

40. Koprowski M., Zielski A., Skowronek T. Analiza przyrostu rocznych dwóch sosen (*Pinus silvestris* L.) o nietypowej budowie strzały na terenie Nadlesnictwa Borne Sulinowo. Sylwan. Warszawa, 2011. № 8. S. 555–562.
41. Tomczak A., Jelonek T. Parametry techniczne młodocianego I dojrzałego drewna sosny zwyczajnej (*Pinus silvestris* L.). Sylwan. Warszawa, 2012. № 9. S. 695-702.
42. Witkowska J., Lachowicz H. Zmienność gęstości umownej drewna sosny zwyczajnej (*Pinus silvestris* L.) w zależności od wybranych czynników. Sylwan. Warszawa, 2013. № 5. S. 336-347.